

Tihana ŠKOJO* – Marko SESAR** – Dominik TATAI***

Preferencije učenika prema tradicijskoj glazbi u nastavi Glazbene kulture¹

Student Preferences Towards Traditional Music in Music Education

Sažetak: Poučavanje tradicijske glazbe ostvaruje se u nastavi Glazbene kulture u svim trima kurikulskim domenama – slušanje i upoznavanje glazbe, izražavanje glazbom i uz glazbu te glazba u kontekstu. Na taj su način iskazani otvorenost kojom se vode učitelji pri odabiru i oblikovanju nastavnih sadržaja tradicijske glazbe i kulture te promatranje glazbenih i kulturnih fenomena iz različitih perspektiva.

U radu je prikazano istraživanje koje je provedeno radi ispitivanja preferencije učenika prema tradicijskoj glazbi i načinu učenja hrvatske tradicijske glazbe u općeobrazovnoj školi. Iz rezultata istraživanja razvidno je kako učenici ne pokazuju veći interes za učenje tradicijskih sadržaja u nastavi glazbe. Kod mladih učenika, posebice kod djevojčica, očituje se preferencijska otvorenost prema aktivnostima koje su povezane s pjevanjem i plesanjem tradicijskih pjesma. Iskazanim pozitivnim stavovima otvaraju se brojne mogućnosti koje je potrebno iskoristiti u nastavi glazbe i izvannastavnim aktivnostima.

Ključne riječi: tradicijska glazba; kulturni identitet; nastava Glazbene kulture; učenici; preferencije; nastavne metode.

Summary: Teaching traditional music is a part of Music Education classes in all three curriculum domains: listening and introduction to music, expressing oneself through music and with music, and music in context. This shows the openness teachers rely on when selecting and designing traditional music and culture teaching content and the observation of musical and cultural phenomena from different perspectives.

The paper presents a study conducted to examine student preferences towards traditional music and how Croatian traditional music is taught in schools. Based on the study results, it is evident

* Izv. prof. dr. sc. Tihana Škojo, Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1/F, 31 000 Osijek, Hrvatska • Assoc. Prof. Tihana Škojo, Ph.D., Academy of Arts and Culture in Osijek, J. J. Strossmayer University of Osijek, Ulica Kralja Petra Svačića 1/F, 31000 Osijek, Croatia ✉ tihana.skojo@aukos.hr

** Marko Sesar, mag. mus., Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1/F, 31 000 Osijek, Hrvatska • Marko Sesar, mag. mus., Academy of Arts and Culture in Osijek, J. J. Strossmayer University of Osijek, Ulica Kralja Petra Svačića 1/F, 31000 Osijek, Croatia ✉ marsesar@gmail.com

*** Dominik Tatai, mag. mus., Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1/F, 31 000 Osijek, Hrvatska • Dominik Tatai, mag. mus., Academy of Arts and Culture in Osijek, J. J. Strossmayer University of Osijek, Ulica Kralja Petra Svačića 1/F, 31000 Osijek, Croatia ✉ dominiktatai11@gmail.com

¹ Članak je proizišao iz diplomskoga rada koji je Dominik Tatai oblikovao pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Tihane Škojo i Marka Sesara, mag. mus. pri Odsjeku za glazbenu pedagogiju na Akademiji za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku ak. god. 2021./2022.

that students have no significant interest in learning traditional content in Music Education classes. Younger students, especially girls, show preferential openness towards activities related to singing and dancing to traditional songs. The expressed positive attitudes allow for numerous opportunities that should be recognized and used in Music Education classes and extracurricular activities.

Keywords: traditional music; cultural identity; Music Education classes; students; preferences; teaching methods.

„Svaki čovjek ono što jest, to je po tradiciji i nauku. Ništa čovjek na svijetu ne bi mogao izvesti, ni u čem uspjeti, bez tradicije u kojoj um naš hranimo i krijepimo, kano što se tijelo nebeskim zrakom hrani i razvija.“

J. J. Strossmayer

Uvod

Tradicija je nedjeljiva od pojedinca, ona se prepoznaje u njegovim običajima i praksama, estetskim i duhovnim vjerovanjima te brojnim kulturnim vrijednostima i zauvijek je utkana u njegov identitet. Tijekom cijele povijesti tradicija je iznimno važna za pojedinca i za cjelokupnu društvenu zajednicu.² Njugujući tradiciju naslijeđenu iz prošlosti, prenoseći njezinu jedinstvenost na sadašnje generacije, predajemo zajednici vrijednost, ali i odgovornost za njezino očuvanje.

Tradicijska se kultura očituje u različitim umjetničkim oblicima, jeziku, književnosti, glazbi, plesu, igri, mitologiji, ritualima, običajima, rukotvorinama i ostalim umjetnostima³ i u prošlosti se prenosila usmenom predajom. Danas se pojedinac s tradicijskom kulturom susreće na brojne načine. Pronalazi je u medijima u okviru tematskih televizijskih i radijskih emisija te u časopisima u kojima se predstavljaju odabrani oblici tradicijske kulture s namjerom identifikacije i predstavljanja sadržaja, ali i očuvanja od zaborava. Brojne tradicijske sadržaje pronalazi na mrežnim portalima gdje, u skladu s osobnim preferencijama, odabire oblik sadržaja i temu ili ih samostalno kreira i plasira dalje.

Danas se aktivno njegovanje i promicanje tradicijskoga glazbenoga stvaralaštva i kulture odvija pomoću djelovanja kulturno-umjetničkih društava, amaterskih zborova i orkestrara⁴ te u izvannastavnim školskim aktivnostima. Primarni doticaj s tradicijskom glazbom i kulturom odvija se preko aktivnosti u nastavi Glazbene kulture. Tradicijska glazba u nastavi omogućuje učenicima poniranje u vlastitu kulturu te osnaživa-

² K. GJURETEK, *Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi*, Pula, 2020.

³ D. A. JELINČIĆ, A. ŽUVELA BUŠNJA, Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima, u: A. MURAJ, Z. VITEZ (ur.), *Uloga medija u predstavljanju, mijenjanju i kreiranju tradicije*, Zagreb, 2008., 51–63.

⁴ D. DRANDIĆ, Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja, u: *Pedagoški istraživanja* 7(2010.)1, 95–108., ovdje 97.

nje senzibiliteta za vlastiti glazbeni i kulturni identitet.⁵ U nastavi je Glazbene kulture tradicijska glazba uklopljena u brojne i različite nastavne aktivnosti. U skladu s aktualnim otvorenim nastavnim modelom, sadržaji se tradicijske glazbe i kulture realiziraju primjenom didaktičkoga i metodičkoga pluralizma kako bi se najuspješnije zadovoljili predviđeni nastavni ishodi i učenički spoznajni i doživljajni interesi te oblikovao sustav vrijednosti i ostvario emotivan i blizak odnos s glazbom.⁶

Tradicijska glazba svoje mjesto u kurikulumu za nastavni predmet Glazbene kulture⁷ pronalazi u mogućnostima učenja i poučavanja u svim kurikulskim domenama; *slušanje i upoznavanje glazbe, izražavanje glazbom i uz glazbu te glazba u kontekstu*. Tako je učiteljima iskazana otvorenost i sloboda u odabiru i oblikovanju nastavnih sadržaja u kojima će, u skladu sa svojim kompetencijama i kreativnosti, uklopiti tradicijsku glazbu u nastavu Glazbene kulture.

Upoznavanje glazbe slušanjem osnovni je način stjecanja glazbenih kompetencija u nastavi. Aktivnim se slušanjem i upoznavanjem glazbe oblikuje kulturno-umjetnički svjetonazor učenika i doprinosi se njegovu glazbenom i estetskom odgoju.⁸ Višekratnim slušanjem glazbe, uz kvalitetnu muzikološku obradu, učenici će bolje shvatiti i lakše prihvatiti tradicijsku glazbu. Učitelji će pomoću vrijednih i atraktivnih glazbenih primjera senzibilizirati učenike i motivirati ih na slušanje i bolje upoznavanje tradicijske glazbe i kulture. Potrebno je čestim izlaganjem kod učenika permanentno usmjeravati glazbene preferencije prema tradicijskoj glazbi, kao i navoditi učenike da iznova otkrivaju kakvoće tradicijske glazbe i kulture te im omogućiti da se nakon percepcije djela dogodi emocionalni odgovor. Ukratko iskazano, prvotne afektivne reakcije učenika na glazbeno djelo opetovanim će slušanjem i upoznavanjem glazbenoga djela te evaluacijskim procesima procjene, koji će potom uslijediti, dovesti do glazbeno-estetskoga doživljaja, kao konačnoga dijela procesa slušanja, kao i rezultirati estetskim emocijama kod učenika.⁹ Estetske se emocije mogu odnositi na brojne emocionalne poveznice koje učenici osjećaju u tradicijskom djelu. Također je važno da učenici nakon slušanja izražavaju svoje dojmove, komentiraju, vrjednuju te se tako uče prepoznavati lijepo od nelijepoga, vrijedno od nevrijednoga, kvalitetno od nekvalitetnoga, dobro od lošega¹⁰.

⁵ R. SAM PALMIĆ, Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture u zbilji multikulturalne osnovne škole, u: *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu* 64(2015.)2, 309–324., ovdje 313.

⁶ T. ŠKOJO, Promjene u didaktičkom strukturiranju nastave glazbe u Republici Hrvatskoj, u: E. DEDIĆ BUKVIĆ, S. BJELAN GUSKA (ur.), *Ka novim iskoracima u odgoju i obrazovanju*, Zbornik 2. međunarodno znanstveno-stručne konferencije, Sarajevo, 2018., 391–406.

⁷ Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

⁸ S. VIDULIN, D. RADICA, Spoznajno-emocionalni pristup slušanju glazbe u školi: teorijsko polazište, u: S. VIDULIN (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena* 5, Pula, 2017., 55–71.

⁹ T. ŠKOJO, Osvrt na emocionalni aspekt slušanja glazbe, u: *Diacovensia* 29(2021.)1, 91–108., ovdje 94.

¹⁰ S. VIDULIN, V. MARTINOVIĆ, Umjetnička glazba i oblikovanje kulturnoga identiteta učenika, u: *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu* 64(2015.)4, 573–588., ovdje 575.

U domeni *izražavanje glazbom i uz glazbu* tradicijske se sadržaje može ostvariti različitim aktivnostima izvođenja. Pomoću izvođačkih aktivnosti ostvaruje se aktivan susret učenika s glazbom, a sudjelovanjem aktivan odgovor na umjetnost, razvijaju se glazbene sposobnosti i omogućuje cjelovit glazbeni doživljaj. Aktivnosti pjevanja, sviranja i plesa izvode se u skladu sa sposobnostima i preferencijama učenika, a ispravan metodički pristup tradicionalnoj narodnoj pjesmi uključuje njezino sveobuhvatno upoznavanje, što podrazumijeva cjelovitu etnomuzikološku elaboraciju.¹¹ Neovisno o tome koja se aktivnost odabere u nastavi, potrebno se usmjeriti na to da uz razvijanje izvođačke sposobnosti i vještine ishod zadovoljava norme prihvatljive glazbene interpretacije.

Za kvalitetnu i obuhvatnu realizaciju tradicijske glazbe iznimno je važno tumačenje iz različitih perspektiva i pristupanje sadržajima kao glazbenom i kulturnom artefaktu.¹² Suvremenim pristupom prema tradicijskoj kulturi kao društveno-kulturnom fenomenu, ali i kao živoj tradiciji društvene zajednice, kod učenika se otvaraju mogućnosti za najrazličitije aktivne načine učenja kojima će on osvijestiti svoju ulogu u prenošenju, obnavljanju i proširivanju kulturnoga naslijeđa. Integrativnim učenjem međusobno se povezuju sadržaji, discipline i područja kako bi učenici ostvarili dublje razumijevanje pojedinoga nastavnoga sadržaja. Tako konstruiranim poučavanjem učenicima se omogućuje da sadržaj učenja promatraju kroz stvarne pojave i pojmove iz života,¹³ da preuzimaju inicijativu u učenju, kreativno pristupaju otkrivanju pojmova i odgovora na pitanja te o stvarima razmišljaju holistički.¹⁴ Integrirano se poučavanje može provesti korelacijom, tematskim poučavanjem, predmetnim, ali i međupredmetnim povezivanjem sadržaja.¹⁵ Interdisciplinarni pristup primjenjiv je u suvremenim, inovativnim nastavnim strategijama u kojima se učenike usmjerava na aktivno učenje te potiče na korištenje vlastitom kreativnošću, maštom i zanimanjem kako bi oblikovali kompetencije.

U skladu s aktualnim usmjerenjem odgojno-obrazovnoga sustava¹⁶ koje odražava potrebe učenika današnjice, potrebno je usmjeriti pozornost prema aktivnomu, suradničkomu, istraživačkomu, iskustvenomu, konstruktivističkomu učenju, različitim i brojnim kreativno oblikovanim nastavnim postupcima koji će motivirati učenike za nastavne sadržaje i potaknuti obrazovnu znatiželju usmjerenu prema očuvanju tradicije, kulturnoga i nacionalnoga identiteta.

¹¹ P. ROJKO, *Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski aspekti*, Osijek, 2012.

¹² T. SELETKOVIĆ, Z. ŠIMUNOVIĆ, N. MATOŠ, Učenje i poučavanje glazbe u 21. stoljeću: glazba u kontekstu, u: *Život i škola* 62(2016.)3, 275–285., ovdje 278.

¹³ M. ČUDINA-OBRADOVIĆ, S. BRAJKOVIĆ, *Integrirano poučavanje*, Zagreb, 2009.

¹⁴ V. BULJUBAŠIĆ-KUZMANOVIĆ, Integrirani kurikulum u funkciji razvoja, u: *Pedagoški istraživanja* 11(2014.)1, 95–107., ovdje 98.

¹⁵ D. SKUPNJAK, Integrirana nastava – prijedlog integracije u početnoj nastavi matematike, u: *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu* 150(2009.)2, 260–270., ovdje 263.

¹⁶ MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA REPUBLIKE HRVATSKE, *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Zagreb, 2011.

1. Metodologija pedagoškoga istraživanja

1.1. Cilj i problemi istraživanja

U radu se opisuje istraživanje koje je provedeno s ciljem ispitivanja preferencije učenika prema tradicijskoj glazbi i načinu učenja hrvatske tradicijske glazbe u opće-obrazovnoj školi. U skladu s formuliranim ciljem, postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. ispitati mišljenja učenika o tradicijskoj glazbi
2. ispitati preferencije učenika prema načinu učenja tradicijske glazbe u opće-obrazovnoj školi s obzirom na dob, spol i mjesto
3. ispitati postoji li povezanost između sociodemografskih varijabli (dob, spol) s preferencijama učenika prema načinu učenja tradicijske glazbe.

1.2. Sudionici, instrument i postupak ispitivanja

Istraživanje je provedeno na uzorku od 98 učenika koji pohađaju tri osnovne škole iz Osječko-baranjske županije. Jedna se osnovna škola nalazi u gradu, dok se dvije škole nalaze u selu. U istraživanju je sudjelovalo 49 dječaka i 49 djevojčica u dobi od 11 do 15 godina koji pohađaju peti i osmi razred osnovne škole. Od ukupnoga broja učenika 6 učenika (6,1 %) pohađa glazbenu školu, a 8 (8,2 %) ih se bavi folklorom u slobodno vrijeme. Što se tiče roditelja učenika, 5 roditelja (5,1 %) svira, pleše ili pjeva u folklornom društvu.

Tablica 1. Struktura uzorka (N = 98)

		N	Postotak
Spol	muško	49	50 %
	žensko	49	50 %
Razred	peti	50	51 %
	osmi	48	49 %
Sredina	urbana	50	51 %
	seoska	48	49 %

Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik koji se sastojao u prvom dijelu od pitanja koja se odnose na obilježja ispitanika (razred, dob, škola, spol, pohađanje glazbene škole, bavljenje folklorom u slobodno vrijeme) te na podatke o roditeljima (sviranje, plesanje ili pjevanje u folklornom društvu).

U drugom dijelu upitnika predstavljeno je 10 skala na čijim su polovima pojmovi suprotnoga značenja. Svaka se skala odnosi na procjenu jednoga aspekta tradicijske glazbe, primjerice važno – nevažno, moderno – staromodno. Učenici su na skali od sedam stupnjeva od -3 do 3 procjenjivali svaki navedeni aspekt.

U trećem su dijelu upitnika učenici na ljestvici Likertova tipa, označavali stupanj slaganja s 19 navedenih tvrdnji usmjerenih na načine učenja i poučavanja tradicijske glazbe. Procjene su označavale od 1 – u potpunosti mi se ne sviđa – do 5 – u potpunosti mi se sviđa.

Ispitivanje je realizirano uživo, u potpunosti uz poštovanje etičkoga kodeksa. Ispitanicima je objašnjena svrha provođenja istraživanja i zajamčena anonimnost.

Nakon anketiranja i prikupljanja podataka provedena je obrada podataka. Prikazani su deskriptivni podatci za ispitane čestice.

Varijable su prikazane na temelju aritmetičkih sredina i standardnih devijacija čestica. Razlike u stavovima prema tradicijskoj glazbi i preferencije prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe s obzirom na spol, dob i sredinu u kojoj učenici žive izračunane su pomoću jednosmjernih analiza varijance zbog većega broja usporedbi. Statistička obrada prikupljenih podataka provedena je pomoću statističkoga programa IBM SPSS Statistics 20.

Rezultati istraživanja i interpretacija

Tablica 2. Stavovi prema tradicijskoj glazbi s obzirom na dob

	Peti razred		Osmi razred		F
	M	SD	M	SD	
1. Važno – nevažno	0,96	1,92	0,10	2,00	4,67*
2. Zanimljivo – dosadno	1,20	1,62	0,35	1,78	6,07*
3. Potrebno – nepotrebno	0,60	1,58	0,06	1,88	2,35
4. Lijepo – nelijepo	1,58	1,54	0,81	1,88	4,89*
5. Privlačno – odbojno	0,60	1,66	0,44	1,70	0,23
6. Jednostavno – složeno	0,54	1,77	0,19	1,74	0,98
7. Moderno – staromodno	0,14	1,85	-0,31	1,74	1,55
8. Kvalitetno – nekvalitetno	1,32	1,55	0,71	1,65	3,56
9. Vrijedno – bezvrijedno	1,50	1,72	0,69	2,00	4,66*
10. Aktivno – pasivno	1,20	1,73	0,27	1,67	7,26**

** značajnost na razini $p \leq 0,01$

* značajnost na razini $p \leq 0,05$

Rezultati ispitivanja stavova prema tradicijskoj glazbi učenika petih i osmih razreda pokazuju da mlađi učenici iskazuju pozitivnije stavove prema tradicijskoj glazbi od učenika osmih razreda. Učenici petih razreda značajno više procjenjuju tradicijsku glazbu kao važnu ($M_5 = 0,96 > M_8 = 0,10$), zanimljivu ($M_5 = 1,20 > M_8 = 0,35$), lijepu ($M_5 = 1,58 > M_8 = 0,81$), vrijednu ($M_5 = 1,50 > M_8 = 0,69$) i aktivnu ($M_5 = 1,20 > M_8 = 0,27$) nego učenici osmih razreda.

Dobiveni su rezultati u skladu s dosadašnjim istraživanjima¹⁷ koja naglašavaju kako mlađi učenici iskazuju veću sklonost prema realizaciji tradicijskih sadržaja u nastavi Glazbene kulture od starijih učenika.

Istraživanja usmjerena na ispitivanje glazbenih preferencija¹⁸ upućuju na preferencijsku otvorenost djece prema različitim glazbenim stilovima i naglašavaju važnost sustavne glazbene pouke koja se treba provoditi od najranije dobi i uključivati najrazličitiji glazbeni repertoar.¹⁹

Tablica 3. Stavovi prema tradicijskoj glazbi s obzirom na spol

	Dječaci		Djevojčice		F
	M	SD	M	SD	
1. Važno – nevažno	0,14	1,82	0,94	2,09	4,02*
2. Zanimljivo – dosadno	0,59	1,70	0,98	1,77	1,22
3. Potrebno – nepotrebno	0,27	1,55	0,41	1,93	0,16
4. Lijepo – nelijepo	0,86	1,63	1,55	1,81	3,96*
5. Privlačno – odbojno	0,45	1,58	0,59	1,77	0,17
6. Jednostavno – složeno	0,14	1,84	0,59	1,65	1,60
7. Moderno – staromodno	-0,12	1,81	-0,04	1,81	0,50
8. Kvalitetno – nekvalitetno	0,82	1,67	1,22	1,55	1,56
9. Vrijedno – bezvrijedno	0,73	1,91	1,47	1,82	3,78*
10. Aktivno – pasivno	0,39	1,71	1,10	1,74	4,17*

* značajnost na razini $p \leq 0,05$

Dobiveni rezultati pokazuju kako djevojčice imaju značajno pozitivnije stavove prema tradicijskoj glazbi od dječaka. Učenice tradicijsku glazbu značajno više smatraju važnom ($M_z = 0,94 > M_m = 0,14$), lijepom ($M_z = 1,55 > M_m = 0,86$), vrijednom ($M_z = 1,47 > M_m = 0,73$) i aktivnom ($M_z = 1,10 > M_m = 0,39$) nego učenici.

Na povezanost spola i glazbenih preferencija upućuju brojna istraživanja²⁰ naglašavajući kako je vjerojatnost da će djevojčice naučiti svirati neki instrument dvostruko veća, što implicira i veću vjerojatnost da će se baviti *ozbiljnom* glazbom.

¹⁷ T. ŠKOJO, M. SESAR, Developmental perspective of teaching traditional music, u: S. DUBOVICKI, A. BILIĆ (ur.), *Didactic Challenges IV: Futures Studies in Education*, Osijek, 2023., 90–99.

¹⁸ R. KOPIEZ, M. LEHMANN, The 'open-earedness' hypothesis and the development of age-related aesthetic reactions to music in elementary school children, u: *British Journal of Music Education* 25(2008.)2, 121–138., ovdje 133.

¹⁹ T. ŠKOJO, M. SESAR, Proširivanjem glazbenih preferencija učenika prema interkulturalnom kurikulumu glazbene nastave, u: M. PETROVIĆ (ur.), 20. *pedagoški forum scenskih umetnosti*, Tematski zbornik Muzički identiteti, Beograd, 2018., 128–142.

²⁰ A. C. HARRISON, S. A. O'NEILL, Preferences and children's use of genderstereotyped knowledge about musical instruments: Making judgements about other children's preferences, u: *Sex Roles* 49(2003.)7, 389–400., ovdje 390.

Tablica 4. Preferencije prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe s obzirom na dob

		Peti razred		Osmi razred		F
		M	SD	M	SD	
1.	Usmenim izlaganjem nastavnika	3,86	1,19	4,08	1,15	0,89
2.	Pomoću nastavnikove demonstracije (prezentacije sadržaja uz korištenje slikama)	3,94	1,25	4,29	1,05	2,25
3.	Razgovorom s nastavnikom i ostalim učenicima u razredu	3,84	1,25	3,94	1,21	0,15
4.	Razgovorom s izvođačima tradicijske glazbe	3,56	1,29	3,60	1,31	0,03
5.	Pjevanjem tradicijskih pjesama	3,68	1,36	3,54	1,50	0,23
6.	Plesanjem tradicijskih plesova	3,14	1,48	3,19	1,49	0,03
7.	Sviranjem tradicijske glazbe	3,44	1,34	3,37	1,45	0,05
8.	Slušanjem tradicijske glazbe	3,78	1,16	3,50	1,36	1,19
9.	Samostalnim učenjem o određenoj temi	3,36	1,25	3,08	1,51	0,97
10.	Istraživanjem zadane teme	3,42	1,24	3,13	1,48	1,14
11.	Radom na projektu	3,14	1,29	3,40	1,38	0,89
12.	Radionicom	3,24	1,28	3,27	1,45	0,01
13.	Odlaskom na koncert kulturno-umjetničkoga društva	3,78	1,39	3,40	1,59	1,62
14.	Gledajući videozapise	4,08	1,10	3,96	1,16	0,28
15.	Čitajući tekstove o tradicijskoj glazbi	3,20	1,29	3,40	1,36	0,53
16.	Pišući referat o zadanoj temi	2,66	1,37	2,54	1,50	0,17
17.	Radom u skupini na zadanoj temi	3,36	1,31	3,90	1,25	4,27*
18.	Snimanjem videosadržaja o zadanoj temi	2,76	1,34	3,08	1,42	1,33
19.	Pripremajući prezentaciju (ppt) o pojedinoj temi	2,86	1,24	3,48	1,48	5,01*

* značajnost na razini $p \leq 0,05$

Kada se promatraju preferencije prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe, pokazalo se kako u većini mogućih načina učenja sadržaja tradicijske glazbe nema značajnih razlika između učenika koji pohađaju peti razred i učenika koji pohađaju osmi razred. Srednje vrijednosti koncentrirane su oko procjene *ni da ni ne* što upozorava na nedovoljnu zainteresiranost za nastavne sadržaje koji se odnose na tradicijsku glazbu. Dobiveni su rezultati potvrdili dosadašnja istraživanja²¹ koja

²¹ J. MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ, V. MARKOVIĆ, Odnos tinejdžera prema narodnom glazbenom stvaralaštvu – putovi i stranputice, u: *Tonovi* 61 (2013.), 71–78., ovdje 73.

upućuju na to da učenici tradicijsku glazbu, njezino značenje u kulturnom smislu i ulogu u životu učenika doživljavaju kao nešto *staromodno*, *dosadno* i *anakrono*. Iako su navedeni aktivni, suvremeni načini poučavanja, učenici ne iskazuju motiviranost i veću zainteresiranost za učenje tradicijskih sadržaja.

Značajne razlike dobivene su za rad u skupini, suradničko učenje o zadanoj temi i preko pripremanja prezentacija o pojedinoj temi. Učenici osmih razreda značajno više preferiraju rad u skupini na zadanoj temi ($M_8 = 3,90 > M_5 = 3,36$) i pripremu prezentacije o pojedinoj temi ($M_8 = 3,48 > M_5 = 2,86$) od učenika petih razreda.

Tablica 5. Preferencije prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe s obzirom na spol

	Dječaci		Djevojčice		F
	M	SD	M	SD	
1. Usmenim izlaganjem nastavnika	3,86	1,06	4,08	1,27	0,90
2. Pomoću nastavnikove demonstracije (prezentacije sadržaja uz korištenje slikama)	4,06	1,08	4,16	1,24	0,19
3. Razgovorom s nastavnikom i ostalim učenicima u razredu	3,82	1,14	3,96	1,30	0,33
4. Razgovorom s izvođačima tradicijske glazbe	3,47	1,29	3,69	1,31	0,73
5. Pjevanjem tradicijskih pjesama	3,39	1,35	3,84	1,47	2,46
6. Plesanjem tradicijskih plesova	2,78	1,43	3,55	1,44	7,12**
7. Sviranjem tradicijske glazbe	3,45	1,35	3,37	1,43	0,08
8. Slušanjem tradicijske glazbe	3,55	1,11	3,73	1,41	0,51
9. Samostalnim učenjem o određenoj temi	3,16	1,31	3,29	1,47	0,19
10. Istraživanjem zadane teme	3,41	1,33	3,14	1,39	0,92
11. Radom na projektu	3,45	1,25	3,08	1,39	1,87
12. Radionicom	3,10	1,32	3,41	1,39	1,24
13. Odlaskom na koncert kulturno-umjetničkoga društva	3,43	1,44	3,76	1,54	1,16
14. Gledajući videozapise	3,90	1,08	4,14	1,17	1,15
15. Čitajući tekstove o tradicijskoj glazbi	3,41	1,20	3,18	1,43	0,70
16. Pišući referat o zadanoj temi	2,86	1,39	2,35	1,43	3,17
17. Radom u skupini na zadanoj temi	3,76	1,21	3,49	1,38	1,01
18. Snimanjem videosadržaja o zadanoj temi	2,96	1,41	2,88	1,37	0,08
19. Pripremajući prezentaciju (ppt) o pojedinoj temi	3,31	1,41	3,02	1,37	1,03

** značajnost na razini $p \leq 0,01$

Dobiveni rezultati pokazuju da u većini ispitivanih preferencija prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe nema značajnih razlika između dječaka i djevojčica. Jedina značajna razlika pokazala se za plesanje tradicijskih plesova, pri čemu djevojčice značajno više preferiraju navedeni način učenja sadržaja tradicijske glazbe od dječaka ($M_z = 3,55 > M_m = 2,78$).

Kada se deskriptivno analiziraju vrijednosti aritmetičkih sredina svakoga ispitivanoga načina učenja, može se uočiti da djevojčice preferiraju sljedeće oblike učenja: usmeno izlaganje nastavnika, demonstraciju, razgovor s nastavnicima i ostalim učenicima u razredu, razgovor s izvođačima tradicijske glazbe, pjevanje tradicijskih pjesama, plesanje tradicijskih plesova, slušanje tradicijske glazbe, samostalno učenje o određenoj temi, radionice, odlaske na koncerte kulturno-umjetničkoga društva i gledanje videozapisa. Dječaci s druge strane preferiraju sviranje tradicijske glazbe, istraživanje zadane teme, rad na projektu, čitanje tekstova o tradicijskoj glazbi, pisanje referata o zadanoj temi, rad u skupini na zadanoj temi, snimanje videosadržaja i pripremanje prezentacije.

Kada se izdvojeno promatraju izvođačke aktivnosti s obzirom na spol, rezultati pokazuju kako učenice preferiraju pjevanje tradicijskih pjesama ($M_z = 3,84$) i plesanje tradicijskih plesova ($M_z = 3,55$), dok dječaci preferiraju sviranje tradicijske glazbe ($M_m = 3,45$).

Dobiveni su rezultati u skladu s recentnim istraživanjima koja aktualiziraju potrebu učenika za sudjelovanjem u aktivnom učenju, paradigmi konstruktivističkoga učenja koja u prvi plan stavlja učenikovu aktivnost.²²

Tablica 6. Preferencije prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe s obzirom na sredinu u kojoj žive

		Urbana sredina		Seoska sredina		F
		M	SD	M	SD	
1.	Usmenim izlaganjem nastavnika	3,76	1,34	4,19	0,91	3,34
2.	Pomoću nastavnikove demonstracije (prezentacije sadržaja uz korištenje slikama)	3,84	1,43	4,40	0,70	5.85*
3.	Razgovorom s nastavnikom i ostalim učenicima u razredu	3,72	1,44	4,06	0,93	1,93
4.	Razgovorom s izvođačima tradicijske glazbe	3,68	1,46	3,48	1,11	0,58
5.	Pjevanjem tradicijskih pjesama	3,56	1,51	3,67	1,34	0,14
6.	Plesanjem tradicijskih plesova	3,26	1,52	3,06	1,45	0,43
7.	Sviranjem tradicijske glazbe	3,30	1,51	3,52	1,25	0,62

²² T. ŠKOJO, Nastava glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja, u: Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu 65(2016.)2, 229–249., ovdje 233.

8.	Slušanjem tradicijske glazbe	3,66	1,46	3,63	1,04	0,02
9.	Samostalnim učenjem o određenoj temi	3,10	1,56	3,35	1,17	0,82
10.	Istraživanjem zadane teme	3,20	1,56	3,35	1,13	0,31
11.	Radom na projektu	3,04	1,57	3,50	0,98	2,96
12.	Radionicom	3,28	1,53	3,23	1,17	0,03
13.	Odlaskom na koncert kulturno-umjetničkoga društva	3,72	1,53	3,46	1,45	0,75
14.	Gledajući videozapise	4,08	1,23	3,96	1,01	0,28
15.	Čitajući tekstove o tradicijskoj glazbi	3,38	1,42	3,21	1,22	0,41
16.	Pišući referat o zadanoj temi	2,70	1,63	2,50	1,20	0,47
17.	Radom u skupini na zadanoj temi	3,76	1,51	3,48	1,03	1,14
18.	Snimanjem videosadržaja o zadanoj temi	3,04	1,61	2,79	1,11	0,78
19.	Pripremajući prezentaciju (ppt) o pojedinoj temi	3,08	1,58	3,25	1,17	0,36

* značajnost na razini $p \leq 0,05$

Usporedbom učenika iz urbane i seoske sredine u preferencijama prema načinima učenja sadržaja tradicijske glazbe jedina značajna razlika dobivena je za učenje pomoću nastavnikove demonstracije. Učenici iz seoske sredine značajno više preferiraju takav način učenja od učenika iz urbane sredine ($M_s = 4,40 > M_u = 3,84$). To se može objasniti time da je to ujedno i metoda koju najčešće i provode u nastavi glazbe. Kada se usporede deskriptivne vrijednosti, može se uočiti kako učenici iz urbane sredine kao načine učenja više preferiraju razgovor s izvođačima tradicijske glazbe, plesanje tradicijskih plesova, odlazak na koncert kulturno-umjetničkoga društva, gledanje videozapisa, čitanje tekstova o tradicijskoj glazbi, pisanje referata, rad u skupini i snimanje videosadržaja. Učenici iz seoske sredine više preferiraju usmeno izlaganje nastavnika, demonstraciju nastavnika uz korištenje slikama, razgovor s nastavnicima i ostalim učenicima, pjevanje tradicijskih pjesama, sviranje tradicijske glazbe, samostalno učenje, istraživanje, rad na projektu i pripremanje prezentacije. Učenici iz obiju sredina podjednako preferiraju slušanje tradicijske glazbe i učenje tradicijske glazbe pomoću radionice.

Zaključak

Rezultati istraživanja i procjene učenika, iz kojih je razvidno kako učenici ne pokazuju veći interes za učenje tradicijskih sadržaja u nastavi glazbe, u skladu su s dosadašnjim istraživanjima te aktualnim iskustvima iz nastavne prakse. Iako u preferencijama prema načinima učenja tradicijske glazbe nema značajnih razlika između učenika, u rezultatima je istaknuto kako je kod mladih učenika, posebice kod djevojčica, razvidna preferencijska otvorenost prema tradicijskoj glazbi. Iskazanim

pozitivnim stavovima otvaraju se brojne mogućnosti koje je potrebno iskoristiti u nastavi, ali i izvannastavnim aktivnostima. Glazbeni pedagozi koji promišljaju o izgradnji i očuvanju tradicije moraju osmišljavati kreativne načine implementacije tradicijskih sadržaja u nastavni kurikulum odmah u četvrtom razredu, odnosno od prvoga trenutka kada započnu s provođenjem nastave Glazbene kulture.

Kako povezivanje i pristupanje s različitim aspektima nastavnog sadržaja pripada domeni *glazba u kontekstu* kurikula nastave Glazbene kulture, potrebno je aktivno promišljati o kreiranju zanimljivih aktivnosti inventivnim međupredmetnim povezivanjem sadržaja i područja. Integriranom nastavom, projektima, radionicama, posjetima kulturno-umjetničkim programima i sl. na zanimljiv bi se način oživjela kulturna baština i otvorio put za daljnje prenošenje tradicijskih znanja, umjetnosti i običaja.

Rezultati upućuju na to kako učenici pokazuju interes za različite i brojne načine poučavanja tradicijskih sadržaja. Upravo se iz raznolikosti preferencija može iščitati njihova spremnost za sve nastavne metode i strategije u kojima će oni vidjeti mogućnosti osnaživanja svojih kompetencija i osobnoga razvoja. Također je iz iskazanih preferencija aktualizirana potreba za pluralizmom nastavnih metoda pri realiziranju tradicijskih sadržaja kako bi se zainteresiralo i aktiviralo svakoga učenika, ali i unijela svježina i potrebna dinamika u nastavu.

Na aktualizirana pitanja najbolji će odgovor dati učitelji koji svakodnevno ostvaruju didaktičko-metodičke iskorake prema suvremenoj nastavi glazbe te koji aktivnim, suradničkim, istraživačkim i konstruktivističkim poučavanjem nastoje motivirati učenike na tradicijske sadržaje u nadi da će se osnažiti senzibilitet učenika za nacionalni glazbeni i kulturni identitet, čime će očuvati tradiciju.

Ograničenja istraživanja odnose se na relativno mali broj sudionika, posebice onih učenika koji su uključeni u neki oblik izvannastavnih aktivnosti koje uključuju tradicijsku glazbu. Ipak, smatramo kako su dobiveni podatci vrijedan pokazatelj koji je važno uzeti u obzir pri planiranju daljnjih istraživanja te problematike.